

Városunk

Budapesti Honismereti Híradó

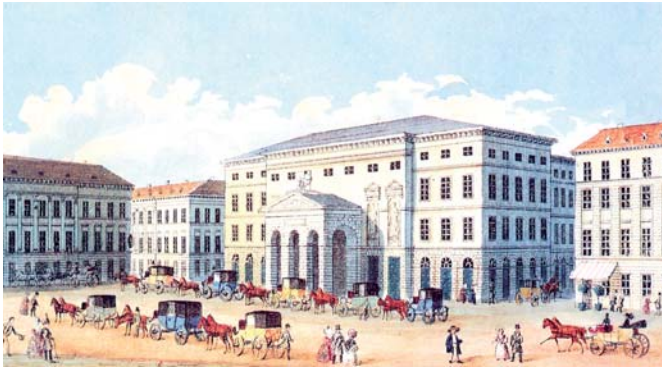
XV. évfolyam 2. szám

Ingyenes

2012. április

Múzsák a Teátrum téren

Pesti Német Színház (1812–1849)

Középen a Teátrum téri Német Színház
(Litográfia, Carl Vasquez, 1837)

A Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumában március 20-án a Múzsák a Teátrum téren – 200 éve nyílt meg a pesti Német Színház (1812–1849) című időszakos tárlat megnyitását Klaus Riedel, a Német Szövetségi Köztársaság követe köszöntőjében a pesti Német Színházat a 19. század eleji Közép-Európa legnagyobb kőszínházaként emlí-

tette. A színház három évvel megnyitása után Mozart Várászfüvola című operáját is be tudta mutatni.

A Külügyminisztérium helyettes államtitkára, Pröhle Gergely a kiállítás megnyitóján a kulturális sokszínűség múltbeli és jelenlegi fontosságára hívta fel a figyelmet.

Pest lakossága 1812-ben meghaladta a 30.000 főt. A (Folytatása a 2. oldalon.)

Ünnepek a Rákosmentén

Nemzeti és helyi ünnepek

Minden emberi kultúra ismer ünnepeket. Az egyének megszokott életritmusa ilyenkor megváltozik, a napi munka helyett az ünnepi rítusok, cselekmények kerülnek előtérbe, amelyek a közösség összetartozásának tudatát is kifejezik. Az Erdős Renée

Ház – Muzeális Gyűjtemény és Kiállítóterem Ünnepeink Rákosmentén címmel háromrészes, helytörténeti kiállítás-sorozatot rendez, amelyen lakóhelyünk múltbeli ünnepeit, az ezekhez kapcsolódó szokásokat mutatja be.

(Folytatása a 4. oldalon.)

A tárlat a 20. századi ünnepeket mutatja be

A szépség emlékei

Tízéves már a Fodrász Múzeum

Az első tartóshullám-készülék, a hajszárító őse, századfordulós szalonberendezés, a borotvakések, melyek akár Hasfelmetsző kezében is lehettek volna... Ezek mind megtalálhatók a kispesti Ady Endre úton helyet kapott Fodrász Múzeumban, mely nem csak egy szakma történetét őrzi, hanem több kor hangulatát idézi meg eszközei által.

A gyűjtemény 2001-től látogatható a nagyközönség

számára, ám maga a gyűjtés jóval régebben kezdődött: az első darabokat még az 1950-es években kezdte el gyűjteni Pinke Károly fodrász, akinek tervei között szerepelt egy fodrász múzeum alapításának terve is.

A Fodrász Múzeum alapítóját, Korom Gyulát egy fodrász ismerőse oltotta be a szakmai eszközök varázsával, és miután 1996-ban lehetősége nyílt átvenni a Pintye-gyűjteményt, megin-

dulhatott egy komolyabb méretű gyűjtés. Folyamatos régiségkereskedések, aukciók, piacok látogatásának köszönhetően a múzeum tulajdonában lévő tárgyak száma mára meghaladja a 3000-et.

Magyarországon ez az egyetlen ilyen gyűjtemény, Európában is csupán hét hasonló múzeum létezik. Ezek azonban a budapesti Fodrász Múzeummal szemben nem egyetemesen gyűjtik a fodrászat történetének emlékeit, hanem annak egy-egy kiemelt témáját, te-

(Folytatása a 7. oldalon.)

Barokk kort idéző paróka

Műsák a Teátrum téren

Pesti Német Színház (1812–1849)

● folytatás az első oldalról

város vezetése több évtizedes előkészület után a német színháznak egy megfelelő nagyságú kőszínház építését határozta el – mintául a milánói Scala szolgált. A színház klasszicista homlokzatán Franz Vogl és Fritz Beringer szobrai helyezték el.

Főbejárata egy ovális előcsarnokba vezetett, kétoldali lépcsőházakkal, amely után érhatték el nézői a hatalmas félkör alakú nézőteret, a több emeletes páholy-

sort. Színpadi előfüggőnye Joseph Abel tervei szerint Magyarország diadalát ábrázolta. A királyi városi színház (Königliche Städtische Theater) épülete 1812. február 9-én a mai Vörösmarty téren Kotzebue két darabjával, melyekhez Beethoven komponált zenét, nyílt meg.

A Német Színház társulatát német vagy osztrák színészek alkották, kiket később magyarországi születésű német nyelvűekkel is kiegészítettek. Bécsből gyakorta hívtak vendéglőadókat, majd

A Német Színház 1847-ben leégett (korabeli grafika)

a 20-as évektől alkalmanként magyarok is felléphettek óriási, mintegy 3500 főt befogadó színháztermében. Egy rövid ideig Erkel Ferencet is karnagyként alkalmazták. Főként a német kultúrkör színházi darabjait játszották (operák, bécsi népszínművek, vígjátékok, zeneszínházok), időnként egy-egy klasszikus vagy magyar témájú darabbal színesítve.

A tárlaton a múzeum és az Országos Széchenyi Könyvtár együttműködésének, valamint a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára

muzeális anyagainak köszönhetően korabeli festmények, grafikák, díszlet- és ruhatervék, színházi kinyomtatványok idézik fel a régen játszott darabokat, előadókat és az alkalmazott díszleteket, kosztümöket.

Egyedi és korábban együtt nem látható színházi anyaga jó betekintést ad a későbbi, majd a biedermeier kor szórakoztatásának világába – a kiállítás kurátora a múzeum részéről Parbaky Péter, az OSZK-tól Rajnai Edit és Sírátó Ildikó volt.

gábrriel

A színház régen játszott darabjainak emlékei

Régészeti lelőhelyek, tanulmányok

Repertórium a Budapest Régiségei I–XL. kötetéhez

A Budapesti Történeti Múzeum nagy múltú kiadványa a Budapest Régiségei, 1889-ben jelent meg először – 1945-től a Fővárosi Múzeum kiadásában –, közkinccsé téve a fővárosi régészeti kutatásokat az ásatások anyagának ismertetése és tudományos tanulmányok formájában.

Nem nehéz belátni, hogy a 120 év kutatástörténetének, s Budapest régészeti emlékeinek valóságos kincsesládát rejti a megjelent 40 kötet, ami eddig rejtett kincsnek bizonyult a kiadványsorozat feldolgozásának hiányában. Ezért nem lehet eléggé méltani

önmagában azt a tényt, hogy sokévi feltáró munka után tavaly év végén megjelent a Budapest Régiségei repertórium *Wellisch Márta* összeállításában.

Azonban a kötet további érdemeket tudhat magának, a rendkívül gondos, sokoldalú és jól szerkesztett mutatók kialakításával. Tárgymutató (korok szerinti tagolással), névmutató mellett topográfiai mutató is szerepel a kötetben. Ez utóbbiban a lelőhelyek nemcsak a tanulmányokban szereplő nevek szerint betűrendben szerepelnek, hanem van kerületek sze-

rinti mutató is az objektumok mai helyével.

A sokrétű mutatók egyrészt könnyen hozzáférhetővé teszik a kutatók és érdeklődők számára a Budapest Régiségei kötetének tartal-

mát, másrészt azoknak is segítséget ad, akik bizonyos helyek, címek, érdeklődési területek szerint közelítenek Budapest történetéhez. Túlzás nélkül mondhatjuk tehát, hogy a megjelent repertórium hiánypótló mű, nélkülözhetetlen a főváros múltjának megismeréséhez.

Gali

Aranytíz Helytörténeti Klub

A belvárosi Arany János utca 10-ben (Aranytíz Kultúrház) tartja rendszeres összejöveteleit az Aranytíz Helytörténeti Klub.

A Margit híd felújítását március 29-én *Wild László* építésmérnök ismertette vetítettképes beszámolójában.

Április 26-án du. 4 órakor *Nagy Károly* ny. fővárosi ügyész Shakespeare-szobrok a nagyvilágban és a pesti Vigadó téren címmel tart náluk előadást.

Külföldi minta, hazai cselekvés

A céhes világ és a modern városigazgatás határán

Amikor Budapest történetéről beszélünk, úgy érezzük, egy páratlan jelenség múltjával van dolgunk. S némileg joggal. Aláhúzzuk a sajátosságokat, s elsiklunk az általános érvényűnek tekintett mozzanatok fölött, illetve ezeket is igyekszünk a helyi meghatározottságok keretei között értelmezni.

Pedig nem feledhetjük, hogy azok a demográfiai, várospolitikai, urbanisztikai, kulturális jellemzők, amelyek oly meghatározóan nyomták rá bélyegüket Budapest 19. század második felében végbement fejlődésére, ugyanakkor egy szélesebb nemzetközi vonulatba illeszkednek. A városegysítés körüli időszak felfokozott kormányzati politikája, a világvárost teremteni igyekvő lendület, s a részben azt megelőző évek, majd főleg az azt követő évtizedek aktivitása csak részben válik érthetővé, ha figyelmen kívül hagyjuk, hogy mindez számos ponton érintkezik jelentős külhoni jelenségekkel.

Az egész folyamat elindítójaként említhetjük azt az

Bárczy István polgármester (1906–1918)

1860-as években Párizsban, George H. Hausmann prefektus nevéhez kapcsolódó intenzív városfejlesztési programot, amelynek mintegy másával Bécs Ring-pro-

jektje kapcsán találkozunk. Mindkét város ekkoriban, az 1860-as években nyeri el tágas, nagystílű, világvárosi jellegét. Ehhez a folyamat-hoz kapcsolható továbbá az az angliai fejlődési vonulat is, amelyben az urbanisztikai fejlesztéseken túlmenően főként a város- és társadalompolitikai újítások szembeötlőek. Nem is annyira London, inkább Birmingham példája említen-dő, ahol főként Joseph Chamberlain (a későbbi miniszterelnök atyja) polgár-

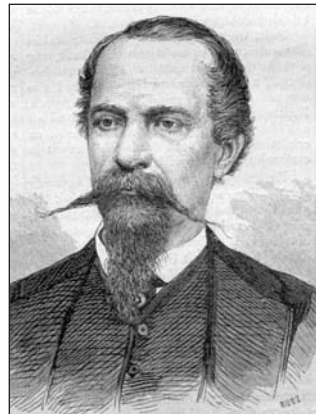

Halmos János polgármester (1897–1906)

mester programja nyomán bontakozik ki széleskörű, a nagypolgári köröket erőteljes aktivitásra serkentő városfejlesztési program.

Ezek a nemzetközi példák ösztönzik immáron a Andrássy-kormányt is hasonló cselekvésre, amelyhez – a közhiedelemmel ellentétben mind Pest, mind Buda városatyái, városházi törzsközönsége lelkesen csatlakozik. A rakpartépítkezések, városszabályozási munkálatok, kövezések, vízmű-, pályaudvar-, híd- és templomépítkezések, középületek létesítése – mindez egyben egy nemzeti célokat is szolgáló összeurópai program megvalósításának része volt tehát.

Mindezek azonban ismert várostörténeti fejlemények,

Ráth Károly főpolgármester (1873–1897)

kevésbé azok viszont az ezek gyakorlati megvalósításában, az anyagi és szervezeti eszközök biztosításában meghatározó szerepet játszó egykori városatyákéi. Fontos hangsúlyoznunk ugyanis, hogy ez az időszak nem csak fontos, de különleges szerepet is játszott a hazai civilizációs fejlődés történetében. Ezek voltak ugyanis azok az évtizedek, amikor a városi közép- és nagypolgárság joggal érezte úgy, hogy rajta az ország, a világ szeme, s más tényezők nemigen látják el az egyre égetőbb feladatokat.

Hiszen a városok népessége egyre duzzadt, egyre több olyan feladat adódott, amelyre differenciált, fejlett állami intézményhálózat még nem létezett, s felértékelődött a városi önkormányzat, a városigazgatás szerepe és jelentősége.

Igaz a városi képviselők soraiban is jelentős átalakulások történtek. A régi városi céhes ipar, valamint a privilegiált kereskedők, a kisvárosi szőlősgazdák és majorosok, s képviselőik nemigen nyerhettek már sem 1867-ben, sem az 1873-as városegysítéskor a tőkés-vállalkozói réteg, az ügyvédek, az orvosok, és a különféle humanértelmiségiek ellenében. A nagy, átfogó, világváros-

Kamermayer Károly polgármester (1873–1896)

avagy birodalomépítő szerep, s máig ható civilizációs igények teljesítésének feladat újfajta mentalitást igényelt, amelyet az ekkoriban színre lépő lelkes, laikus és takarékos, ám mégis modern közép- és nagypolgárság testesített meg.

Az ő szerepüket veszik azután majd át a századfordulót követően a náluk professzionálisabb, s a várospolitikát még fokozottabban önálló terepnek tekintő Bárczy-korszak modern városatyái.

Horváth J. András

Busójárás Pestújhelyen

A Rákospalotai Múzeum a farsangi népszokások nemzetiségi (horvát, bolgár, görög) hagyományait elevenítette fel február 11-én 11 órától, Pestújhelyen. Görög és horvát táncbemutatók, kézműves bemutatók, busómaszk faragás, kiszabábú készítés, jelmezkészítés, arcfestés, filmvetítések és lacikonyha várta vendégeiket. A délután 3 órakor kezdődő teltemető maskarás farsangi felvonulás a Pestújhelyi Közösségi Ház udvarán ért véget – kiszabábú égetéssel, táncházzal.

Ünnepek a Rákosmentén

Nemzeti és helyi ünnepségek

Fónagy Zoltán a Munkásotthontelep lakóinak egyik zászlója (1899) alatt

• folytatás az első oldalról

A sorozat első tárlatát – „Márciustól októberig – Állami és társadalmi ünnepek az 1900-as évek elejétől a közelmúltig” címmel – február 25-én Fónagy Zoltán, az MTA Történettudományi Intézetének munkatársa nyitotta meg.

Ez a kiállítás azt dolgozza fel, hogyan ünnepelték a múltban Rákosmentén a nemzeti és a különböző, helyi társadalmi ünnepeket. Ilyen ünnepnapok március 15., augusztus 20., október 23., május 1., stb., de ide tartoznak helyi közösségeink ünnepei is: zászlóavatások, dalos ünnepek, emlékműavatások, évfordulás ünnepségek. A tárlat az első meglévő

információk bemutatásától egészen a legutóbbi időkig ismerteti ünnepeinket, a közelmúlt eseményeire inkább csak utalva.

Az Ünnepeink Rákosmentén I. – Márciustól októberig című kiállítást Ádám Ferenc történész-muzeológus rendezte. Megvalósításában Domonkos László, Ferenczy

Zsuzsa, Hódos Mária, Orosz Károly működött közre. Az audio tartalmak szerkesztője Orosz Károly volt.

Az Erdős Renée Ház gyűjteményében található tárgyak, dokumentumok, fotók, film mellé műtárgyakat kölcsönzött Domonkos László és Méry Ágnes Viktória, Szelepcsényi Sándor és Tóth Péter archívumból pedig fényképek kerül-

tek a kiállításba. A sorozat második tárlata – várhatóan az idei év végén – az egyházi ünnepeket (húsvét, karácsony, búcsúk, stb.), míg a harmadik – 2013-ban – az emberi élet ünnepeit (születés, lakodalom, stb.) és az úgynevezett gazdasági ünnepeket (aratás, szüret, disznóölés, stb.) mutatja majd be.

ERH

Ádám Ferenc (balra) mutatta be a tárlat anyagát

Csepeli helytörténet

Egyesületi tárlattal zárt be a gyűjtemény

A Csepeli Helytörténeti és Városszépítő Egyesület december 9-én 17 órakor nyitotta meg a Királyerdei Művelődési Ház Helytörténeti Gyűjteményében A csepeli helytörténet fél évszázada című fotó és dokumentum kiállítását. A tárlatra érkezőket az egyesület elnöke, Bolla Dezső köszöntötte, majd Sallay Tibor, az egyesület vezetőségi tagja tartott tárlatvezetést.

Az egyesület elődje a fél évszázada megalakult Csepeli Helytörténeti Akcióbizottság volt, melynek elnöke, Zachár László tanár kezdeményezte a helyi muzeá-

lis anyagok gyűjtését, a helytörténeti gyűjtemény létrehozását. Később helytörténeti bizottsággá alakul-

tak, amelyből jött létre Kertész Tibor közreműködésével a Csepeli Helytörténeti és Városszépítő Egyesület.

A tárlat az elődkezdeményezésekről/egyesületről és a munkájukat kiemelkedően segítő csepeli lokálpatri-

ótákról (Bender Sarolta, Kertész Tibor, Sárdi Antal, Vezér Béla...) emlékezett meg.

December végéig látogatható tárlatukkal zárta be végleg „kapuját” Csepel helytörténeti gyűjteménye.

Légies Budapest

Fővárosi légifelvételek

A Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjteményben a Légies Budapest c. fotókiállítást november 18-án Török András útikönyvíró nyitotta meg.

A közgyűjtemény munkatársai által készített tárlat egy olyan különleges utazásra hívta a látogatókat, melyet 40–50 évvel ezelőtt tehettek volna meg, ha befizettek volna egy sétaterepülésre. A Légies Budapest című tárlat az 1960-as, 1970-es évek Budapestjét mutatja be, repülőgép fedélzetéről felvett 14 légifelvétel segítségével.

A kinagyított képeken újra látható a Kossuth-híd, a régi Nemzeti Színház, a frissen megépült FTC Stadion, ezen kívül lakótelepek, strandok... A látogatók újra élhetik egy élő, állandóan nyüzsgő, lüktető, fejlődő nagyváros 14 visszahozhatatlan és megismételhetetlen pillanatát. Kiállításuk január 7-ig volt megtekinthető.

FHGY

100 éves házak a fővárosban

A Bárczy-program tisztviselőháza

A Kortárs Építészeti Központ (KÉK) április 14-15-re szervezi meg a 100 éves budapesti házak bejárását. Ezekből az 1912-ben átadott, Üllői u. 121. számú, Pecz Samu tervezte tisztviselőházat emelnénk ki.

A századforduló után a gyorsan fejlődő fővárosban a lakásínség csökkentésére több bérházat emeltek. A program elindítója Bárczy István politikus és jogász (1866–1933), aki 1906–1918 között polgármester volt. Nagyszámú iskola, lakás, kórház megépítése és számtalan szociálpolitikai intézkedés fűződik nevéhez.

Az 1909-ben elindított kislakás-építkezési munkálatokat nagy szaktudással Kab-

Pecz Samu 1911-ben kapott megbízást öteemeletes bérház építésére. A statikus tervező a kiváló Székely Hugó volt. Ekkor a Haller utca és Üllői út sarkán, a régi Mihalkovics-térnél, még barakk épületek álltak. Magyarországon itt alkalmazták először a legfelső földmennél téglabetétes vasbetont.

A külső, szerkezetileg kiemelt részek szárazon sajtolt téglából, és kemény faragott kőből, az ornamentális díszítések majolikából készültek. A költségekre 2,3 millió Koronát irányoztak elő. A házban 132 bérlakás, a földszinten 16 üzlet kapott helyet.

Az épületben, elsőként a fővárosban, fürdőszobákat

mélyszállító- és egy teherlift közlekedett.

A mosókonyhákat, szárítókat, cselédfürdőket külön

Pest egyik legnagyobb és legszebb bérházának átadásakor, a főbejárati folyosón emléktáblát helyeztek el Budapest és Ferencváros címeivel, Bárczy István polgármester és Pecz Samu nevével, valamint 1911–1912-es

Tisztviselőház – Üllői út 121. (Fotók: a szerző felvételei)

A főbejárati folyosón emléktáblát helyeztek el (1912)

debó Gyula építész (1874–1926) irányította. A program 32,2 millió Korona nagyságú volt, és a bérlakások már 1911–1912-ben átadásra kerültek.

is elhelyeztek. A ház három kapuval, minden oldalról kedvező kilátással, két nagy belső udvarral rendelkezik. Lépcsőházai és folyosói világosak, levegősek. Két sze-

udvari traktusban helyezték el. Az épületnek a tér felőli homlokzatát óra, és két tornyocska díszíti.

Mára 178 lakást alakítottak ki, megszüntették a kiszolgáló részleget. Az oldal-tetőknél a 3x4 db kő sásból kettő hiányzik. A felújításoknál az eredeti vörös alapú falon előkerültek a medalionos minták madarakkal és virágokkal. A virágdíszes füzersort is kibontották és pótolták. A terrazzo köveit a régi minták alapján újították fel.

évszámmal. Szemben, a másik falon szép majolikás díszítések láthatók. (Köszönetet mondok Perge László gondnok úrnak, aki a házban körbevezetett.) A ház a ferencvárosi védett épületek listáján szerepel.

Pecz Samu (1854–1922) építész, műegyetemi tanár volt. A József Nádor Műegyetemem 1882-ben szerezte meg az oklevelét és Hauszmann Alajos irodájában helyezkedett el. Munkáiból néhány: a Központi Vásárcsarnok, a Fasori Evangélikus Gimnázium és templom, a Műegyetemnél a neogótikus könyvtár és mechanikai épületek, a Várban az Országos Levéltár. Tagja volt a Magyar Mérnök és Építész-egyletnek. Szeretete a középkori stílusú historizáló (neoromán, neogótikus) formavilágot. Nyers-téglából építkezett, de modern anyagokat is felhasznált: vasszerkezeteket és betont az alapozásban.

Horváth Péterné

Építészek, építőmesterek ünnepe

Ybl Egyesület az Ybl-szobornál

Idei első nagyobb rendezvényüket április 14-én 11 órai kezdéssel tartják, a 11. alkalommal megrendezett Ybl Miklós és az építészek, építőmesterek ünnepét, a budavári Ybl Miklós téri Ybl-szobornál – tudtuk meg Szmodits Júliától, az egyesület elnökétől. A koszorúzást követően Szabó Tamás János, a 2012. évben Ybl-díjjal kitüntetett építész köszöntője, az ezévi Ybl Mívesmester és Ybl-díjjal kitüntetettek köszöntése, dr. Zumbok Ferenc miniszteri biztos tájékoztatója az Ybl bazar rekonstrukciójáról, jazzkoncert és öt emeletes születésnapi torta „követi” egymást. 13 órától szakmai vezetéssel megtekintik az Ybl Bazárt, majd 15 órakor stílszerűen az Operaház szakmai bemutatásán vesznek részt, Borsa Miklós, az Operaház ny. főmérnöke vezetésével.

Életét a magyar leánynevelésnek szentelte

150 éve halt meg gróf Teleki Blanka

Gróf Teleki Blanka

A magyar nemzeti nőnevelés ügye a hazainál mindig jobb lábon állt az erdélyi arisztokrácia körében. A magyar női lélek egyik legszebb virága a Kővár vidéken született gróf Teleki Blanka (Hosszúfalva, 1806. 07.05.) volt, kinek nagynénje, gróf Brunsvick Teréz a hazai kisednevelés apostolaként 1828-ban nyitja meg Budán az első hazai óvodát.

Pesten az 1820-as évek elején Takács Éva száll síkra a nők jogaiért, elsősorban a lányok tudományos működésének érdekében. Fáy András a nőnevelés elhanyagolásáért felelős okok egész sorát tárja fel, amik között az általános balítéletet és a törvényhozást is elmarasztalja.

A meginduló nőnevelési mozgalomba az 1840-es években két kiváló magyar nő kapcsolódik be: a polgá-

rosuló nemességből Karacs Teréz, az arisztokratáktól gróf Teleki Blanka. Karacs Teréz anyja, a korábban említett Takács Éva, akinek fellépése öt évig tartó vihart kavart a Tudományos Gyűjteményben.

Teleki Blanka nevelésügy iránti ösztönös érdeklődését nagynénje, Brunsvick Teréz fokozza és emeli tudatossá, arra készítve, hogy életét főrangú nő léte a magyar leánynevelésnek szentelje. 1845-ben e tárgyban ír cikket a Pesti Hírlapba – a főrangú leányok nevelésének lényegét a magyarosításban látja. A gáncsoskodók ellen Karacs Teréz veszi védelmébe Teleki Blanka tervét, azt ajánlva, hogy állítsanak intézeteket a nemzet minden osztálya számára.

Gróf Brunsvick Teréz

Teleki Blanka 1846-ban meghirdeti a felállítandó nevelőintézetét. A Széchenyi (ma Szabadság) tér 3. szám alatti Majthényi házban 21 szobát foglalt le, ahol 14 lánnyal indult az oktatás. A tanárok között volt Vasvári Pál, aki 1849 júliusában a gyalui havasokban a magyar szabadságért áldozza életét.

Amikor Windischgrätz bevonul Pestre Teleki Blanka hazaküldi a lányokat, megszünteti az intézetet, és a kormánnyal Debrecenbe menekül.

Nagyváradon mint zászlóanya szerepel Vasvári csapatának zászlóavatásán. A világosi fegyverletétel után a menekülő honvédeket anyagilag segíti, üldözötteket rejteget és alkalmaz

Lővei Klára

pálfalvai birtokán, gyűjti a szabadságharc emlékeit. 1851. május 13-án letartóztatják, a nagyváradi várba zárják. Innen szeptemberben a hírheft pesti Újépületbe szállítják.

1852 márciusában kezdtek kihallgatni. Vádlói szerint „a politikai üzemek terén az újabb kor legveszedelmesebb női közül való.” Legfőbb vád ellene a leánynevelő intézet volt, ahol a lányokba csepegtette a forradalmi szellemet.

A császári és királyi haditörvényszék 1853. június 30-án Teleki Blankát 10 évi, nevelőtársát, Lővei Klárát 5 évi várfogságra ítélte. A hölgyeket a Habsburgok legegészségtelenebb börtönébe, Kufsteinbe, a Császártoronyba zárták. Teleki Blankának itt nagyon megromlott az egészsége. 1856 nyarán szabadult Lővei Klára, Blankát pedig a leibachi (ma Ljubljana) fellegvárba szállították, ahonnan 1857 májusában közkegyelemmel szabadult.

Egészsége javítására külföldön keresett gyógyírt, végül Párizsba ment nővéréhez, ahol 1862. október 23-án nemes lelke eltávozott e világról. A montparnassei temetőben helyezték örök nyugalomra.

Karacs Zsigmond

Lánchíd Kör

Julianus barától a horvátokig

A budavári Lánchíd Kör ezévi első programja a hagyományos Julianus megemlékezés volt: Az Árpád-kori magyar krónikák és az őshazakutatás címmel január 28-án a Hilton Szálló Mátyás-termében *Szlovák*

Kornél történész, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem egyetemi docense előadását hallgatták meg.

A Budai Vigadóban március 29-én a magyar huszárság történetét ismertet-

te *Szentgyörgyvölgyi Péter* jogász, országgyűlési képviselő.

Április 26-án, délután 5 órai kezdéssel Díszpolgárok Pest-Budán és Budapestén címmel fog előadást tartani *Czaga Viktória* levéltáros a Hess András téri Litea Könyvesboltban. Az előadást megelőzően 16.30-kor virágot he-

lyeznek el a Schuleklépcsőnél álló Szent György szobornál.

A horvátok a magyarokról címmel tartja meg előadását a Budai Vigadó földszinti stúdió-termében június 7-én, szintén délután 5 órai kezdéssel *Szilágyi Imre* történész, politológus, a Magyar Külügyi Intézet főmunkatársa.

A szépség emlékei

Tízéves már a Fodrász Múzeum

● folytatás az első oldalról

rületét járják csak körül. Univerzalitása mellett a magyar Fodrász Múzeum abban is eltér többi európai társától, hogy itt oktatói tevékenység is folyik, nem csak kifejezetten a fodrász szakma tanulói számára – a hajkészítési szakmát alapo-

sabb megismerheti a nagyközönség is.

Az aktív múzeumlátogatás egy másik érdekes kezdeményezése szintén megvalósult itt: a gyűjtemény ma is működőképes eszközeit tematikus programokon kipróbálhatják látogatói.

A hajszínváltoztatás régi eszközei, a hullámos tincsek

hihetetlen berendezései, a borotvakés használata és ápolása, a bajuszápolás kellékei, a pompás barokk kort idéző parókák elkészítési tárgyai ma is lenyűgözik nem csak a pályaválasztás előtt álló fiatalokat, hanem nosztalgikus pillanatokat váltanak ki a hozzáértőkből, és lelkes vállalkozó kedvet mindenikből, aki ki szeretné próbálni, hogyan is szépültek eleink.

Remek Annamária Tartóshullám nosztalgia

Hajvasak a múzeum gyűjteményéből (Fotók: Fodrász Múzeum)

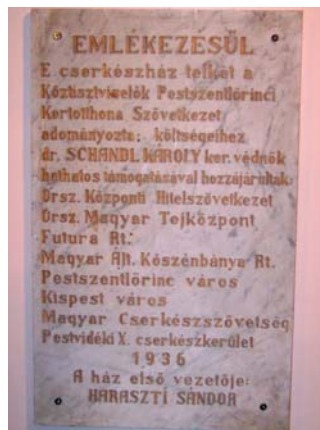
Fodrász Múzeum

1194 Budapest,
Ady Endre út 97-99.
Tel.: 06-20-942-6878,
06-1-280-1674

Web: www.fodraszmuseum.hu
Nyitva: K., Cs.: 14-18, Szo.: 9-13 óra
Nyitvatartási időn kívüli csoportos látogatáshoz (minimum 10 fő) előzetes bejelentkezés szükséges.
Igény esetén vetítéssel egybekötött fodrásztörténeti előadást tartanak.

Fogadom, hogy teljesítem kötelességeimet...

Mozaikok a magyar cserkészek történetéből

A XVIII. kerületi Hargita téri cserkész márványtábla (1936)

A magyar cserkészmozgalom története szorosan kötődik Baden-Powel nevelési célkitűzéseire, a hasznos, humanista ember kialakításához. A mozgalomnak négy „forrásvidéke” volt: a protestáns (Szilassy Aladár, Papp Gyula) a katolikus (Sík Sándor), a zsidó (Kanitz István) és a polgári liberális elveket valló középiskolák.

Az ottani lelkes tanárok hozták létre 1912-ben a Magyar Cserkészszövetséget, amelynek legjelentősebb első rendezvénye 1913-ban, a Vág folyón szervezett tujatúra volt.

Az első világháború során mintegy felére, 1600 főre csökkent a cserkészek száma – sokan fiatal tisztként a fronton estek el. Az itthoniak megszervezték a Háborús Bizottságot, amely karitatív akciókkal segítette a rászorulókat.

A Tanácsköztársaság ideje alatt a cserkészeket úttörőké próbálták átminősíteni.

1919 ősztől újraalakult a Magyar Cserkészszövetség, újjászervezték a csapatokat, fokozatosan bővült létszámuk, felszereltségük, gazdagodott tevékenységi körük. A mozgalom vezetője, a magyar főcserkész, gróf Te-

leki Pál miniszterelnök volt, a cserkészeket támogatta gróf Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter, de Horthy Miklós kormányzó is.

Az 1920-as években jött létre a HÖK (hárshegyi kiképző tábor), az újpesti vízbázis, a központi cserkészbólt, a vidéki táborok, megindult a Magyar Cserkész című újság.

Igen jelentős vonulata volt a hazai cserkészetnek a falukutatással foglalkozó regős-cserkészlet, mely megalapozta a későbbi hagyományőrző, szociográfiai, honismereti tevékenységeket. Itt kell említeni a felvidéki Sárlos mozgalomát és Karácsony Sándor, Morvay Péter tevékenységét is.

(Folytatása a következő oldalon.)

A 33. számú újpesti cserkészcsapat zászlóavatása 1924-ben (Újpesti Helytörténeti Gyűjtemény)

Fogadom, hogy teljesítem kötelességeimet...

Mozaikok a magyar cserkészek történetéből

● folytatás az előző oldalról

Cserkészuha a XVIII. kerületi múzeum kiállításán

Létszámában kisebb, de társadalmi befolyását tekintve igen fontos volt a leány-cserkészet megszervezése is.

A magyarországi cserkészet jelentős eseménye volt 1926-ban a megyeri Nemzeti Nagytábor (Újpest), melyről közel 9000 cser-

kész, közte szépszámú külföldi vendég távozott szép emlékekkel. 1933-ban a gödöllői Királyi Kastély kertjében megrendezett Cserkész Világdzsemborin 30.000 cserkész vett részt. Ugyanitt rendezték meg 1939-ben a cserkészlányok világtáborát, a Pax Tinget.

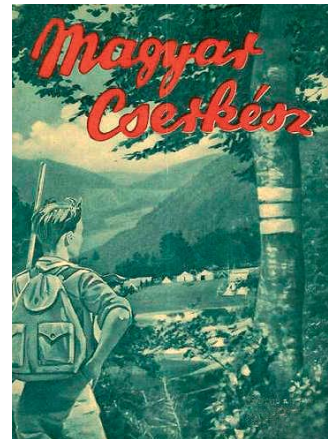
A második világháború után viszonylag korán talpra állt a háború miatt ismét

Cserkésztisztai egyenruha elemei az Erdős Renée Ház kiállításán

megfogyatkozott cserkészmozgalom. Alig egy éves működés után, 1946 nyarán Rajk belügyministersége idején a „fasisztabarát”

Magyar Cserkészsövetséget felbomlasztották. Régi vezetőitől, eszmeiségétől részben megfosztva ezután új néven alakult újjá (Magyar Cserkészfiúk Szövetsége), miközben ennek vezetésében többen a Magyar Kommunista Párttól kapott feladatként vettek részt, előkészítve az úttörőmozgalomba való beolvasztást. Erre már 1947-ben Ortutay minisztersége és Szávai Nándor budapesti tankerületi főigazgató idején külön „egyesítő” bizottságot hoztak létre. 1948 nyarán ez meg is történt, az egykori cserkészeket beolvasztották az úttörőmozgalomba.

A rendszerváltás után a cserkészmozgalom ismét újjáéledt, leginkább az egyházközösségekhez is kötődő cserkészcsoportok váltak életképesekké, ahol megfelelő, fiatal vezetők kaptak bizonyítási lehetőséget.

Tóth József

Kommunizmus Áldozatainak Emléknapja

Megemlékezések Budapesten

Cserkészfogadalom, cserkésztörvény

A magyar cserkészet jellegét fogadalmuk és 10 pontból álló cserkésztörvényünk határozta meg. A cserkészfogadalmat minden cserkésznek le kellett tennie: „Én ..... fogadom, hogy híven teljesítem kötelességeimet, amelyekkel Istennek, hazámnak és embertársaimnak tartozom. Minden lehetőt megteszek, hogy másokon segítsék. Ismerem a cserkésztörvényt és azt mindenkor megtartom.”

A magyar cserkésztörvény tíz pontja:

1. A cserkész egyeneslelkű és feltétlenül igazat mond.
2. A cserkész híven teljesíti kötelességeit, melyekkel Istennek, hazájának és embertársainak tartozik.
3. A cserkész ahol tud, segít.
4. A cserkész minden cserkészt testvérének tekint.
5. A cserkész másokkal szemben gyöngéd, magával szemben szigorú.
6. A cserkész szereti a természetet, jó az állatokhoz és kíméli a növényeket.
7. A cserkész feljebbvalóinak jó lélekkel és készségesen engedelmeskedik.
8. A cserkész vidám és meggondolt.
9. A cserkész takarékos.
10. A cserkész testben és lélekben tiszta.

Wintermantel Zsolt tartotta a megemlékezést

Országgyűlési határozattal rögzítették 2000 júniusában a Kommunizmus Áldozatainak Emléknapja időpontját. Ezen a napon, február 25-én törvénysértő módon tartóztatták le, majd szállították Szovjetunióba Kovács Bélát, a Független Kisgazdapárt főtitkárát.

A főváros szinte minden kerületében megemlékeztek az áldozatokról. A GULAG-

okban Elpusztultak Emlékének Megörökítésére Alapítvány február 25-én a V. kerületi Honvéd téri Gulag Rabok Emlékművet koszorúzta meg, a megemlékezésre dr. Latorcai Csaba helyettes államtitkárt kérték fel.

Az újpesti önkormányzat február 24-én a Mártírok útján

emléktáblát avatott, felirata szerint: „Emlékeztetőül az 1945-ben német hangzású nevük miatt a hazai és szovjetunióbeli lágerekbe hurcolt újpesti lakosok szenvedéseire.” Újpest polgármestere, Wintermantel Zsolt tartotta a megemlékezést, majd a korábbi polgármesterrel, Derce Tamással közösen leplezte le az emléktáblát, helyezték el koszorújukat.

Tháliának templomai Pesten

A pesti Német Színház 200, a Pesti Magyar Színház 175 éve nyílt meg

A Magyar Nemzeti Színház (balra), 1840
(Josef Kuwaseg rajza, Martens aquatínája)

Az egykori Teátrum (később Színház, majd Vörösmarty) téren 1812. február 9-én nyílt meg a pesti Német Színház. Johann von Aman bécsi építész terveit, 1808–1812 között átdolgozta és a színházat megépítette Pollack Mihály (1773–1855). 3500 személy befogadására volt alkalmas a pesti Német Színház, homlokzatát a műsák szobrai díszítették.

1847. február 2-án leégett, majd 1849-ben Hentzi bombái pusztították el végképpen. Az ideiglenesnek szánt német színház 1853–1870 között jött létre az Erzsébet téren.

A néhai pesti Német Színház telkén 1873-ban Linzbauer István Haaspalotája épült fel. 1973-tól már ennek helyén Tallós Elemér és Hübner Tibor /KÖZTI/ Kulturális központjával – ORI irodaházával találkozhattunk. 2003 után ezen a telken a „pesti gömböc, avagy neylonharisnya” névvel illetett divatruház – Jenan-Paul Viguie és Fazakas György terve alapján – valósult meg.

Széchenyi István 1832-ben a Magyar JÁTEKSZÍN-RŰL című önálló röpiratában indítványozza, hogy az ország több városában megépült állandó kőszínházakat (Kolozsvár – 1821, Miskolc – 1823, Balatonfü-

red – 1831) követően magyar színház az ország központjában, a két főváros közül Pesten épüljön fel.

Apponyi Antal grófnak írott levelében (1836. február 1., Pozsony) olvashatjuk:

A Nemzeti Színházban (jobbra, a timpanonos épület) az utolsó előadást 1908-ban tartották (képeslap)

„Nagy örömmre szolgál, hogy egy magyar színháznak Pesten, a Duna partjain, a Tőzsde épülettel szemben felépítéséhez a rendek tegnapi kerületi ülésén 400.000 Ft. konvencionális pénzben szavaztatott meg. Igen valószínű, hogy ezt a törvénytervezetet sem a felsőtábla, sem a kormány nem fogja megakadályozni. Az építkezést úgy hiszem, Hild pesti építőmester kapja meg...”

Tasner Antalnak írt levelében (1836. április 23., Pozsony) is megemlíti a magyar színház ügyét: „De a szép tér, amelyet Isten tudja, én szerettem örökre megmarad nemzeti színház célra (a Széchenyi István térről és a Magyar Tudományos

Akadémia telkéről van szó – a szerző). Adatnék el az említett fundus, s a pénz a keresésre fordítatnék.” – az egykori Keresési úton (ma a Múzeum körút és Rákóczi út sarkán) lévő telekről esik említés.

Pest vármegye közgyűlése 1834. június 11-én elfogadta Grassalkovich Antal herceg ajándéktelkét színház építése céljára. Az adománylevél 1835. szeptember 22-én készült, Gödöllőn.

A Pesti Magyar Színház 1835–1837 között ifj. Zitterbarth Mátyás (1803–

örömére díszesen épül, s már nem sokára keblébe fogandja hív fiait...” – olvashatjuk egy korabeli zsebkönyv képaláírásán.

Ünnepélyes megnyitóján, 1837. augusztus 22-én, Vörösmarty Mihály: Árpád ébredése című drámáját adták elő.

Az 1844. évi 44. törvény-cikk alapján neve Magyar Nemzeti Színház lett, és 400 ezer forintot is megszavaztak céljaira. 1848. március 15-én itt mutatták be Katona József: Bánk Bán című drámáját.

Az előző századfordulóra végleg elavult színház utolsó előadását 1908-ban tartották, majd 1913-ban lebontották.

1908-tól a Nemzeti Színház ideiglenesen a Blaha Lujza téri Népszínházba költözött – amely 1965-ben szűnt meg.

A ferencvárosi Duna-parton Siklós Mária építész terve szerint épült Nemzeti Színházunkat 2002. március 15-én nyitották meg, éppen tíz évvel ezelőtt.

Vízy László

A Népszínház – 1908-tól a Nemzeti Színház (képeslap)

RÓLUNK – RÖVIDEN

Budapesti Honismereti Társaság

Elnökségünk idei első ülését március 28-án, Budapest Főváros Levéltára tárgyalójában tartotta, ahol a résztvevőket Breinich Gábor elnök üdvözlölte.

Az előző ülés óta eltelt időszak eseményeiről Gábor

szervezett Honismeret Napjára, és az Ellenőrző és Számvizsgáló Bizottság március 13-i ülésére. Bejelentette a Városunk 2012. évi első száma januári kiadását. Kitért az új civil törvénynek a Társaságot érintő rendelkezéseire. A Társaság egyre csökkenő forgatókéjét tekint-

Az Ellenőrző és Számvizsgáló Bizottságnak a Társaság 2011. évi tevékenysége és gazdálkodása ellenőrzése során tapasztalatról dr. Sütő Józsefné, a bizottság elnöke számolt be. Megállapította, hogy a Társaság a jelentési, elszámolási kötelezettségeinek az előírt határidőkben eleget tett, nyilvántartásai rendezettek, pályázati támogatásai azonban évről évre csökkennek. 2011-ben az egyesület az Alapszabályának és a közhasznú szervezetekre vonatkozó előírásoknak megfelelően működött, az elszámolási, számviteli és iratkezelési feladatokat maradéktalanul és színvonalasan oldotta meg. 2012-ben át kell térnie a kettős könyvelésre, közhasznú besorolása megőrzése érdekében.

Ezt követően a Társaság 2011. évi közhasznúsági jelentése írásbeli tervezetét az egyesület titkára szóban egészítette ki. Kiemelte, hogy a jelentés a 2013-ban majd beadandó közhasznúsági melléklet szempontjai miatt tovább bővült (18 oldal), majd az egyesület

2012-ben tervezett főbb tevékenységeit foglalta össze.

A tisztújítás előkészítése érdekében Breinich Gábor elnök javaslatot tett a Jelölő Bizottság tagjaira. Az Elnökség a Jelölő Bizottság elnökének Gaál Károlynét, tagjának dr. Bogvirka Emilt kérte fel, akik megbízásukat elfogadták.

Az Egyebekben belül a következő években szervezendő szimpóziumokról tárgyaltak, majd döntöttek a Honismereti Szövetség kiegészítésére javasoltokról: Honismereti Munkáért emlékéremre Lantos Antal (XVI. kerületi helytörténész); Honismereti Emléklapra Gavlik István (VIII. kerületi helytörténész), Kaltenecker Antalné (a Csepeli Svábok Szabad Kulturális Egyesülete elnöke) és Népešy Noémi (az Óbudai Múzeum és Könyvtár igazgatója) kerül felterjesztésre. Az idei Honismereti Akadémiát július 2. és 6. között, Egerben tartják – témája: borászat, szőlőművelés és a honismeret –, amelyen a főváros képviselőtársaságunk szervezi.

BHT

Az elnökségi ülésen dr. Sütő Józsefné (bal oldalt)

Tibor titkár számolt be. Kitért a Budapesti História havi megrendezésére és tematikus változására, a Budapesti Helytörténeti Portál folyamatos működésére, a Magyar Nemzeti Múzeumban

ve az első félév működési feltevéleit az önkéntes munkák általánossá tételével tartotta jelen helyzetben – pályázati támogatások folyamatos csökkenése miatt – szűkösen megteremthetőnek.

Budapesti Históriak

A Budapesti Honismereti Társaság Budapesti Históriak című előadóest-sorozatát minden hónap első szerdai napján, du. 5 órai kezdéssel Budapest Főváros Levéltára Gárdonyi Albert termében tartjuk (Budapest, XIII. ker., Teve u. 3–5.). Ezek nyilvánosak, belépődíj nélküliek, minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Május 2. (szerda) 17 óra

– Budapest rádiógyártói

– Előadó: Bertáné dr. Varga Judit
történész – muzeológus

– Évforduló: Száz éve halt meg Borovszky Samu

– Előadó: Mesteri Csaba István helytörténész

Június 6. (szerda) 17 óra

– Mátyásföld 125 éves

– Előadó: Lantos Antal helytörténész

– Évforduló: Promontor első német betelepítése tricenáriuma

– Előadó: Bartos Mihály helytörténész

Miért nézzem meg a

www.bpht.hu-t?

Mert a Budapesti Helytörténeti Portálon találok meg:

- a legfrissebb fővárosi helytörténeti híreket;
- a Kapcsolódó oldalak menüpontjában a legrovidebb utat a hazánkban kiadott történettudományi, levéltári, hadtörténeti, irodalom- és nyelvtörténeti folyóiratokhoz, múzeumokhoz, könyvtárakhoz, magyar elektronikus újságokhoz, honlapokhoz;
- a legtöbb információt a fővárosi és kerületi helytörténettel foglalkozó civil szervezetekről, közgyűjteményekről;
- a Városunk összes eddig kiadott számát és repertóriumait;
- a legfrissebb fővárosi helytörténeti bibliográfiát.

Csak ezekért!

Honismeret Napja a Nemzeti Múzeumban

Három civil szervezet helytörténeti felolvasó ülése

Március 24-én, a Honismeret Napján a Honismereti Szövetség, a Pest megyei Érdy János Honismereti Egyesület és a Budapesti Honismereti Társaság immár hagyományos helytörténeti felolvasó ülésen adott alkalmat az új helytörténeti kutatások és tevékenységek bemutatására.

A Magyar Nemzeti Múzeum Apponyi-termében megjelent közönséget *Debreczeni-Droppán Béla*, a Honismereti Szövetség elnöke köszöntötte, emlékezve Bél Mátyás születésnapján a nagy elődökre. A 2009-től negyedik alkalommal szervezett rendezvényen elsőként *Gavlik István* Kossuth Lajos települési díszpolgárságairól számolt be. Napjainkban valamilyen formában 112 magyar város és falu választotta a kormányzót e megtiszteltetésre. Teleki László 1861-es temetéséről tartott nagy tetszéssel fogadott előadást *Debreczeni-Droppán Béla* történész. *Balogh Mihály* könyvtáros Petőfi kétszeri kunszentmártoni tartózkodásáról közölt adatokat, *Skapper Brigitta* muzeológus egy pesterzsébeti kertmozi történetét mutatta be, kiemelve a Pflumm család nőtagjainak szerepét a vállalkozásban.

A pártállami Népi Művészetek Háza történetéről

számolt be *Gábor Tibor* történész, sok példával szemléltetve a szovjet példa kritikátlan kultúrpolitikai követésének visszasságait. *Danis Ferenc* ipolysági tanár városa történetéről szolt, földije *Márton István* betegsége miatt munkatársa az emberi sorsokról beszélt a határváltozások során. *Kiss László* – aki szintén ugyanott orvos – a himlőoltás 19. századi, Hont megyei kezdeteit méltatta. *Kovács András* mérnök régi képeslapokat mutatott be Pest megyéből. Az archív képek vetítése jó hangulatot teremtett a szünet előtt, amikor mód nyílt a szomszédos Széchenyi-terem megtekintésére.

Pál Lászlóné tanár a Csongrád megyei a honismereti munka eredményeit ismertette, majd *Diamant János* kiskunlacházai fogorvos városa zsidó közösségének a két háború közötti történetéről adott elő. A békés együttélést már ekkor zavarta *Endre László* a hírhedt Pest megyei szolgabíró, majd alispán közigazgatási tevékenysége, amelyet sajnos 1944-ben az egész országra alkalmazott. *Horváth J. András* főlevéltáros a dokumentumokban, száraz adatokban felbukkanó emberi sorsokat jutatta eszünkbe, *Tóth József* ny. tanár Zsámbok község 300 éves

iskolája történetéről beszélt, a palatáblától az internetig. *Csorba Csaba* történész is vidéki város, Sátoraljaúj hely történetét mutatta be, utalva a szép régi házak sajnálatos pusztulására az

Breinich Gábor levezető elnök és **Debreczeni-Droppán Béla**, a Honismereti Szövetség elnöke

utóbbi időben. Felhívta a figyelmet a gyűjtés fontos szerepére a helytörténeti munkán belül.

Dorog történetének rejtettebb vonatkozásait *Kovács Lajos* író „emlékirásokon” keresztül világította meg, utalva a város nevezetes szülőteire és a sok helyismereti kiadványra. *Rojkó Annamária* újságíró az Újpesten kívül is nevezetes Tungram-gyár egykori igazgatója, *Aschner Lipót* életéről tartott érdekes előadást

az általa írott szép kötet alapján, nem felejtkezve meg a szakmai érdemek mellett az emberi arcúatról sem. *Heilauf Zsuzsanna* gyűjteményvezető a múzeum-pedagógia XVIII. kerületi alkalmazásáról adott tájékoztatást. *Róbert Péter* ny. tanár a magyar zsidók első világháborúbeli részvételé-

ről beszélt, majd az elnöki zárzó összegezte a 18 előadás és a hozzászólások tanulságait.

A Nemzeti Múzeumban idén is érdekes és értékes program volt Honismeret Napján.

Róbert Péter

Támogassa adójának 1%-ából a Budapesti Honismereti Társaságot!

A Budapesti Honismereti Társaság kéri tagjait és támogatóit, hogy minél többen ajánlják fel egyesületünk számára adójuk 1%-át. A támogatást a „Városunk – Budapesti Honismereti Híradó” 2012. évi számainak kiadására és terjesztésére használjuk majd fel. Egyben ezúton is köszönjük támogatóinknak múlt évi adóhozjárulásait!

Budapesti Honismereti Társaság, 1043 Budapest, Berda József utca 48.

Adószámunk: 19673903-1-41

Budapesti Honismereti Társaság

Székhely:
1043 Budapest,
Berda József u. 48.
(Újpesti
Helytörténeti
Gyűjtemény)
Tel.: 370-0652
Fax: 230-5475
E-mail:
bpht@upcmail.hu
Weblap:
www.bpht.hu

Tabáni Múzeum

(szakmai besorolás nélkül)
Vezető: Jankóné Pajor Ildikó,
tel.: 201-7093,
cím: 1013 Bp., Döbrentei u. 9.,
nyitva: Sze, Szo, V: 14–18 óra,

Óbudai Múzeum és Könyvtár

Vezető: Népessy Noémi,
tel./fax: 250-1020
cím: 1033 Bp., Fő tér 1.,
nyitva: K–V: 10–17 óra.

Újpesti Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Szöllősy Marianne,
tel.: 370-0652,
cím: 1043 Bp., Berda J. u. 48.,
nyitva: K–P: 10–17, Szo: 10–14 óra.

Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Gönczi Ambrus,
tel.: 218-7420,
cím: 1092 Bp., Ráday u. 18.,
bejárat az Erkel utcából,
nyitva: K–P: 12–18,
Szo: 10–14 óra.

Kőbányai Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Verbai Lajos,
tel.: 261-5569,
cím: 1102 Bp., Halom u. 37/b.,
nyitva: H, K, Sz, P: 10–14,
Cs: 14–18 óra.

Alberfalvi Helytörténeti Gyűjtemény és Iskolamúzeum

Vezető: Beleznyay Andor,
tel.: 208-6635,

cím: 1116 Bp., Pentele u. 8.,
nyitva: K és Cs: 16–18 óra.

Etele XI. kerületi Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Osvai Katalin,
tel.: 06-30-644-9309,
cím: 1117 Bp., Erőmű u. 4.,
nyitva: Sze: 15–18 óra.

Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény és Galéria

Vezető: Balázs Attila, tel.: 457-0501,
cím: 1126 Bp., Beethoven u. 1/b.,
nyitva: K, Cs, P: 10–18 óra.

Angyalföldi Helytörténeti Gyűjtemény

Munkatárs: Maczós Balázs,
tel.: 349-1501,
cím: 1131 Bp., József Attila tér 4.,
nyitva: K–Cs: 11–17, P: 9–16 óra.

Rákospalotai Múzeum

Vezető: Kiss Emília, tel.: 419-8216,
cím: 1158 Bp., Pestújhelyi út 81.,
nyitva: K, Cs, Szo: 10–14, Sze: 14–18 óra

Kertvárosi Helytörténeti Gyűjtemény

(szakmai besorolás nélkül)
Vezető: Széman Richárd
tel: 401-0866,
cím: 1165 Bp., Veres Péter út 157.,
nyitva: H–Cs: 10–16 óra.

Erdős Renée Ház Muzeális Gyűjtemény és Kiállítóterem

Vezető: Ádám Ferenc,
tel.: 256-6062, 258-4693,
fax: 256-9526,

cím: 1174 Bp., Báthory u. 31.,
nyitva: K–V: 14–18 óra.

Kispesti Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Siklós Zsuzsa, tel.: 281-1619,
cím: 1191 Bp., Csokonai u. 9.,
Nyitva: K–P: 14–18 óra,
Szo: 10–14 óra.

XVIII. Kerületi Pedagógiai Intézet és Helytörténeti Gyűjtemény – Múzeumsarok

Vezető: Heilaufer Zsuzsa,
tel.: 295-0877, 06-20/258-0667
cím: 1183 Bp., Szent Lőrinc sétány 2.,
nyitva: K: 10–18, Sze–Szo: 14–18 óra.

Pesterzsébeti Múzeum

Vezető: D. Udvarny Ildikó,
tel.: 283-1779,
cím: 1203 Bp., Baross u. 53.,
nyitva: K–V: 10–18 óra.

Csepeli Művelődési Központ Helytörténeti Gyűjteménye

cím: 1213 Bp., Szent István út 230.
Zárva

Budafok Barlanglakás Emlékmúzeum

Vezető: Garbóci László,
cím: 1222 Bp., Veréb u. 4.,
(Kulcs a Mező u. 52. sz. alatt,
Lakatos családnál)

Soroksári Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Sasvári Ilona, tel.: 285-2746,
cím: 1238 Bp., Sztítás u. 105.,
nyitva: Sze–P: 14–18 óra

Budapest történetének válogatott bibliográfiája XLI.

A budai basák magyar nyelvű levelezése, I.

1553-1589 / szerk. Takács Sándor, Eckhart Ferencz, Szekfű Gyula. – [Hasonmás kiad.]. – Budapest : Históriaantik Könyvesház, 2011. – VI, 546 p. ; 21 cm. – [Eredeti kiad.: Budapest : MTA, 1915]

Paloták, kolostorok, falvak

: Gerevich László (1911-1997) középkori kutatásai : a Budapesti Történeti Múzeum és a Magyar Tudományos Akadémia Régészeti Intézete közös kiállítása : [2011. április 15 - 2011. október 16.] : kiállítási katalógus / szerk. Benda Judit, Benkő Elek, Magyar Károly. – Budapest : BTM, 2011. – 99 p. : ill., főként színes ; 21 cm

Sipos András (1964-): A jövő Budapestje, 1930–1960

: városfejlesztési programok és rendezési tervek / Sipos András. – Budapest : Napvilág, 2011. – 240 p. : ill., részben térk. ; 24 cm

Tóth József (1940-): Rejtőzködő Budapest = Budapest hiding / [fotó] Tóth József ; [szöveg] Podonyi Hedvig. – Budapest : Semmelweis, 2011. – 143 p. : ill., színes ; 30x30 cm

*

Budatétényi morzsák

/ [Sarnóczay György, Garbóci László] ; [közread. a ... Budatétényi Polgári Kör]. – [Budapest] : Budatétényi Polgári Kör, cop. 2011. – 18 p. : ill. ; 20x21 cm

Ezerarcú Erzsébetváros

/ Koltai Gábor, Rácz Attila ; [fotók: Deák Szabolcs]. – Budapest : Erzsébetvárosi

Önkormányzat, cop. 2011. – 196 p. : ill. ; 28 cm

A Ludovika / Siposné Kecskeméthy Klára, B. Kalavszky Györgyi ; [fotók: Balázs Erzsébet et al.]. – Budapest : Zrínyi Média, cop. 2011. – 228 p. : ill. ; 29 cm

A megújult piarista központ, 2011

/ [szerzők: Golda János, Koltai András] ; [fotók: ... Kovács Zoltán, Szántó Tamás, Turcsik István] ; [közread. a Piarista Rend Magyar Tartománya]. – [Budapest] : Piarista Rend M. Tartománya, cop. 2011. – 61 p. : ill. ; 23x23 cm

Merre megyünk? : 130 éves a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem = Where are we heading? : celebrating 130 years of Moholy-Nagy University of Art and

Desing Budapest / [szerk. ... Szentpéteri Márton & Tillmann József]. – [Budapest] : MOME, 2011. – 199 p. ; 16 cm

Staub Károly (1888-1972): Wekerle Sándor / Görög Staub Károly, Patay Géza. – [Budapest] : Helikon, 2011. – 319 p. : ill., részben színes ; 30 cm

Tatai Gábor: A Sziklakórház rövid története, 1935-2002 : a Budai Vár mélyén fekvő, 2002-ig szigorúan titkos légokórház és atombunker hihetetlen, de igaz története / [kiad. a Sziklakórház Kulturális Nonprofit Kft.]. – Budapest : Sziklakórház Múzeum Nonprofit Kft., 2011. – 44 p. : ill. ; 18 cm. – (Sziklakórház Múzeum sorozat ; 1.)

Gali Ágnes

Az érettségi jegyében

Kiállítás a pestszentlőrinci középiskolákról

A Múzeumsarok kiállítóhelyen február 22-én megnyílt a XVIII. kerületi Pedagógiai Intézet és Helytörténeti Gyűjteménynek Az érettségi jegyében – A pestszentlőrinci középiskolák története című kiállítása. Megnyitójában Kucsák László alpolgármester néhány gondolat erejéig fellelevenítette középiskolai

léktábláját, melyet a kiállítás-megnyitó keretében az alpolgármester és az adományozó közösen leplezett le.

A kiállítás a kerületi középiskolák egy-egy meghatározó jellemzőjét kiemelve mutatja be tablókon és vitrinekben az elmúlt háromnegyed évszázad kerületi középfokú oktatását többek

Háromnegyed évszázad középfokú oktatása tablókon és vitrinekben

A kiállítást Heilauf Zsuzsa gyűjteményvezető ismertette

emlékeit, majd Heilauf Zsuzsa, a gyűjtemény vezetője mutatta be a kiállítást, a megvalósulás körülményeit és az abban résztvevőket.

Csürke Károly a gyűjteménynek adományozta a Hargita téren 1936-ban megnyitott cserkészház nemrégiben előkerült em-

közt emblémás pólókon, kitűzőn, fényképeken, régi bizonyítványokon, füzeten és tankönyveken, tanzsereken, tanári segédeszközökön keresztül.

Pestszentlőrinc első középiskolája, a felsőkereskedelmi iskola (ma Hengersor) 1934-ben kezdte meg mű-

ködését, majd 1936-ban alakult meg gimnáziuma. 1961-től működik a dolgozók gimnáziuma (Esti), 1986-ban új gimnázium (Karinthy), 1989-ben építőipari szakközépiskola (Pogány) épült. 1991-ben az egyik általános iskolában gimnáziumi tagozat (Vörösmarty), 2011-ben a kerületben egyházi fenntartású gimnázium (Sztehlo) alakult.

A rendezők, Fodorné Nagy Veronika Sára és Pápai Tamás László, arra törekedtek, hogy a kiállítás minden korosztályhoz szóljon. A kiállítás anyagát a PIHGY gyűjteményeiből, magánszemélyektől, és a kerületi középiskolák által felajánlott anyagból válogatták össze. A kölcsönzött

fényképeket és dokumentumokat visszaszolgáltatás előtt digitalizálják, a tárgyakról fotósorozatot készítenek a gyűjtemény munkatársai. A kiállítással párhuzamosan is folyik a gyűjtés, várjuk a felajánlásokat, a középiskoláknak otthont adó épületekről fotósorozatot készítenek, kerekasztal beszélgetést, interjú-sorozatot tervezünk az iskolák volt és jelenlegi igazgatóival, emblematikus tanáraival, melyet rögzítünk majd. A Múzeumsarok kiállítóhely oktatási részén folyamatosan cseréljük az anyagot időszaki kiállítások keretében. A középiskolák, a középiskolai élet egy-egy részletének alaposabb bemutatását is tervezzük.

PIHGY

A XVIII. kerület 101 éves díszpolgára, Pestszentlőrinc nagyközséggel egyidős, nagyhatású helytörténész, Tekes Sándorné, született Zsebők Kornélia 2012. január 26-án távozott közülünk.

1920-tól Pestszentlőrincen élt, 1931-ben szerzett tanítói oklevelet, majd kis megszakítással nyugdíjazásáig tanított a XVIII. kerületben: a református egyház hitoktatójaként, majd helyettes tanítóként, tanítóként, igazgató-helyettesként a tele-

In memoriam

Tekes Sándorné (1911–2012)

pülés fiú és leány polgári, iparostanonc, és elemi iskoláiban.

Kutatómunkája eredményeként számos helytörténeti témájú cikk, iskolai tanmenet, füzet, kiadvány jelent meg. A kerületi helytörténeti bizottság vezetőjeként 1950–1985 között minden helytörténeti tevékenységben részt vett, még 2011 decem-

berében is segített helytörténeti kérdések megválaszolásában. A XVIII. kerület helytörténeti gyűjteménye gyűjtőmunkája nyomán legnagyobb részét 1950 előtti fotóanyaggal, képeslapokkal, iratokkal gyarapodott. Szinte minden kerületi kiténtést megkapott, 2009-ben a Honismereti Szövetség is Emléklapjával tüntette ki.

2012. február 24-én a Pestszentlőrinci temetőben lelt végső nyugalomra. Emlékét kegyelettel őrizzük.

Albertfalva temploma

A tantermi hitélettől a Szent Mihály templomig

Az Albertfalvi Helytörténeti Gyűjtemény és Iskola-múzeumban az albertfalvi katolikus egyházközség múltjáról október 5-én kiállítás megnyitásával emlékeztek meg.

1941. október 5-én szentelte fel Albertfalva templomát – amely a Szent Mihály nevet kapta – Shvoy Lajos székesfehérvári püspök. A kiállítás anyagát múzeumunk gyűjtötte össze az elmúlt harminc évben. Fényképek, anyakönyvek, emléklapok sokasága gyűlt össze.

Olyan idős emberek bízták értékeiket, emlékeiket múzeumunkra, akik így látták biztosítva azok megmaradását. Feladatunk ezek

után az volt, hogy kronológiai sorrendbe rendezzük azokat, a fényképeket digitalizáljuk és azonos méretűekre nagyítsuk.

A 160 darab korabeli fénykép mérete különböző volt, minőségük sok kívánnivalót vont maga után. Minden kiállított darab alá kis réztábla került, egységes felirattal.

A képek hűen tükrözik azt a hármastagozódást, mely az 1800-as évek vége, és 1940 között telt el itt, Albertfalván. Bemutadják azt az időszakot, amikor még nem volt templom a községben és a hívők Budafokra jártak templomba. Láthatjuk azt a néhány évtizedet, amikor 1828-ban létre-

jött az egy tantermes iskola és azt rendezték be vásárnaponként kápolnának. Nagy lépést jelentett az 1930-as év, amikor elkészült a földszintes, hat tantermes iskola, és annak tornatermet alakították ki – ideiglenes jelleggel – kápolnának. Így jött el a várt 1941-es év, ami a végleges megoldást jelentette, a templom felszentelésével.

A kiállítást dr. Verbényi István nyugalmazott albertfalvi plébános nyitotta meg. Megköszönte a múzeum munkáját, és azt a gondosságot, amellyel ennyi időn keresztül, ilyen állapotban sikerült megőrizni az anyagot. Tárlatunk január 31-ig volt nyitva, de a képek később is megtekinthetők.

Beleznay Andor

Beleznay Andor és Verbényi István a tárlat megnyitóján

Erdőkerülőtől a szocreál álomig

Újpalotai emberi sorsok, történetek

Az Újpalotai Közösségi Ház nagytermében népes közönség előtt március 3-án mutatták be Szabóné Molnár Ida: Gyökereink Erdőkerülő története – Újpalota születése című könyvét, mely alkalommal Mátyus Alíz szociológus, a SZIN-Közösségi Művelődés alapító szerkesztője a 20. századot az emlékeztetvesztés századának minősítette. Szerinte a kötet minden

története egy filmsor, amelyben Erdőkerülő életre kelt. Ezekből nem csupán a néhai Erdőkerülőről, de az 1969-től épülő Újpalotáról is megtudunk mindent – mondta.

A magánkiadásban megjelent könyv szerzője gyermekkorától az Újpalotai lakótelep életéig tartó időszakot idézi fel, hétköznapi emberi emlékeire támaszkodva. A hiánypótló kiad-

vány helytörténeti szempontból forrásértékűnek tekinthető.

A Kádár-korszakban épített fővárosi lakótelepek főbb célja a szanált városrészek és a vidékről felkényszerített emberek gyors és olcsó lakhatásának megvalósítása volt. A közösségi élet csomópontjai (könyvtár, uszoda, templom, művelődési ház, stb.) általában már a tervezéskor törlésre

kerültek. Így történt ez az újpalotai alvóvárosban is.

Az itt élő emberekről még 2009-ben, az Újpalotai Szabadidő Központ kiadásában jelent meg Lipp Tamás: Álom szocreál kivitelben című interjú-kötete, az 1976-tól 2009-ig terjedő időszakot felölelve. Megható egyben tipikus emberi sorsok, újpalotai emlékek panoráma képe tárul elénk a kötet lapjairól. Egyfajta szociográfiának is tekinthető, a nagy faluról, amit Újpalotának neveznek.

g.t.

A Pesterzsébeti Gaál Imre Galériában március 8-án nyitotta meg D. Udvari Ildikó, a Pesterzsébeti Múze-

um igazgatója a Falvédők és hímzsminták című kiállítást. E tárlatot Karip Gyula és Szepesi Balázs nyitotta meg – akiknek gyűjteményéből válogatták a hímzett

Falvédők és hímzsminták

A kézműves ipar részei, sok esetben mesterremek

um igazgatója a Falvédők és hímzsminták című kiállítást. E tárlatot Karip Gyula és Szepesi Balázs nyitotta meg – akiknek gyűjteményéből válogatták a hímzett

textíliákból álló kiállítási anyagot. A kenderrel kapcsolatos ismereteket vázolta fel Karip Gyula, és a kender feldolgozásának folyamatát. Elmondta hogy a falvédők készítésének kezdete az 1870-es évek-

re tehető. Német területről jött, és az 1900-as évek elejére hazánkban is meghonosodott a falvédők divatja – a legszegényebb családok házában is található volt 1–2 darab. Jellemzőjük az egyszínű – piros vagy

III → kék – fonállal történő kivarrás. Kuriózumnak számít a kiállítás egyik feketével hímzett darabja. A falvédők felirataiban a társadalmi elvárások fogalmazódtak meg, a nő szerepével, a konyhával, a tisztasággal, a takarékoskodással összefüggésben, de katonaélettel, szerelemmel kapcsolatos falvédők is fellelhetőek. Az érdeklődők megismerkedhettek a

drukkoló (előnyomó) szerzőkkel is.

Szepesi Balázs – a hímzett mintakendők gyűjtője és kiváló ismerője – elmondta, hogy kezdetben a hímzések szépsége, motívumgazdasága ragadta meg. Ez a méltatlanul elfeledett tárgykör eleink kézműves iparának része, melynek darabjai sok esetben mesterremek. Megtalálásuk nem az anya-

giakon, hanem a jó szerencsén és az értő szemeken múlt. A kézimunka oktatás Szent István óta a leánynevelés szerves részét képezte, amely egyházi iskolákban zajlott. Ezt Magyarországon általános érvénnyel Mária Terézia rendelte el az 1762-ben alapított árvaházakban, s kötelező jelleggel a népiskolákban és polgári iskolákban 1868-ban vezették be.

A mostani kiállítás anyaga a kiegyezés és az első világháború közti időszakra terjed ki a különböző előállítási és díszítő technikák bemutatásával. Részben kötelező iskolai feladatok eredménye, részben a „legszebb minták” válogatása, és a hivatásos hímzőnők illetve kézimunka tanárnők bemutató darabjai is megtekinthetők itt.

Karip Gyula

Fővárosi históriák nyomában

Beszélő utcák, pletykáló házak

Budapest Főváros Levéltára és a Budapesti Városvédő Egyesület közös gondozásában jelent meg Rexa Dezső (1872–1964) könyv- és levéltáros, irodalom-, színház- és várostörténész, a Magyar Pen Club tagjának „ikerköte”.

A szerző hagyatékában fennmaradt több kötetnyi kiadatlan kéziratból válogatott *Hidvégi Violetta*. A méltatlanul kevésbé ismert, nyitrai nemesi családból származó író, „Budapest szerelmese” több évtizedes munkássága során nemcsak szigorúan vett szakmai, történeti adatok, dokumentumok feldolgozásának szen-

telte életét. Megörökítette az ezekhez szorosan kapcsolódó „érdekes apró-cseprő esetkéket” is.

A kötet kettősségének egyik felét a főváros utcáinak fejlődésében, fejlesztésében keletkezett történelmi viharok diktálta komoly vagy mulatságos következményeiről rántja le a leplet. Itt-ott meglepődve, mosolyogva olvashatjuk, mikor milyen indokok alapján kapott nevet egy utca vagy tér. Miért lett Galamb utcánk vagy létezett-e Szén tér, és így tovább.

A kötet második része a belváros épületeinek történetéhez kapcsolódó érzel-

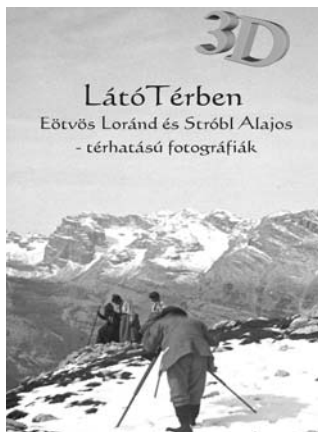
mes, megbotránkoztató vagy éppen humoros esetek leírását tartalmazza, kedvesen ironikus, olvasmányos stílusban.

Rexa a képzeletbeli pesti barangolásokhoz útmutatót is ad: „Hogyan ismerjük meg a régi Pestet? Legfőbb dolgunk lenne (azonkívül, hogy egészségünkre vigyázzunk, rendesen megfizetjük a szerény jövedelmünk után a nem nagyon szerény adókat, meg el nem felejtjük a dolgokat, amiket ránk bíztak, stb.), hogy ismerjük meg annak a városnak a múltját, amelyben élünk. Ezt diktálja nekünk a genius loci...”

Ha a kedves olvasónak tényleges sétához támad kedve, akkor ez a zsebkönyv méretű kiadvány szinte napi útitársunk lehet a belvárosban. A korabeli és kortárs fotókkal színesített kötetet Hidvégi Violetta értékes jegyzetei egészítik ki.

szöllősy

Érdekes, értékes és egyedi tárlatot nyitott meg január 20-án a Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjteményben *Lugosi Lugo László* fotográ-

LátóTérben

Térhatású fotográfiák a Ferencvárosban

fus. A LátóTérben Eötvös Loránd és Stróbl Alajos – térhatású fotográfiák nevet viselő kiállításon a 19. század fordulóján készített térhatású fotókat és azok elkészítéséhez, megtekintéséhez használt eszközöket mutatták be.

A 3 dimenziós fotókiállítás képei részben Eötvös Lőránd (1848–1919) úti élményeit megörökítő gyűjteményéből, részben Stróbl Alajos (1856–1926) szobrászmester

hagyatékában őrzött sztereofotó felvételeiből származnak. Az 58 darab, 41×40 cm-es térhatású fénykép között olyan kuriózumok tekinthetők meg, mint az Eötvös Lőránd Menedékház ünnepélyes megnyitása 1898. június 5.-én, életképek a Múzeum körútról és a Tabánról az 1890-es évek végéről, vagy a Szent István szobor átadó ünnepsége I. Ferenc József jelenlétében 1906. május 21.-én; továb-

bá számos a kor ismert személyeit bemutató portré. A digitálisan feldolgozott sztereofotók piros-kék színsűrűs „szemüvegen” keresztül anaglif képekké alakulva 3D-s látványt és élményt nyújtva tárulnak a látogatók szeme elé. A tárlat színesítéseként a kiállítás témájához kapcsolódó tárgyak (sztereoszkóp, eredeti fénykép negatív és pozitív, korabeli fényképdoboz, képeslapok, szakkönyvek) is bemutatásra kerülnek. A kiállítás kurátorai *Felvinczi Sándor* és *Kovács Ottó* voltak.

FHGY

Képek, tények, helyek

Konferencia a képi források szerepéről

A Magyar Kultúra Napjához kapcsolódva a XVIII. kerületi Pedagógiai Intézet és Helytörténeti Gyűjtemény január 20-án egynapos rendezvényt szervezett.

Dél előtt a Rózsa Művelődési Házban a gyűjtemény munkatársainak előadásai hangzottak el: a 60-as évek lakótelepéről és lakásberendezéséről, az SZRTC (Rendessy telepi Torna Club) történetéről, Pest-szentlőrinc közép fokú oktatásáról és a Szabad Nép

pest-szentlőrinci fotóiról (1950–1954).

Délután, a Kondor Béla Közösségi Házban Képek, tények, helyek – Képi források szerepe a helytörténeti kutatásban címmel konferenciát rendeztek. Ezen a kerületi helytörténeti tevékenységek „alapítója”, *Teles Sándorné* egészségi állapota miatt már nem tudta köszönteni a megjelenteket. Az előadók a fényképek történeti forrásértékéről, a BTM fényképgyűjteményé-

Konferencia a Kondor Béla Közösségi Házban

nek helytörténeti kutatásokban játszott szerepéről, a két világháború közti szociofotókról, a képes levelezőlapok jelentőségéről, Szemere Miklós és az irodalom kapcsolatáról, a Soroksárpéteri

Római Katolikus Társaskör történetéről, a Lipták gyárról és tulajdonosáról, Pest-szentlőrinc szociáldemokrata polgármesteréről és az új képes album érdekes darabjairól tartottak előadást.

Budapest két városrészében szinte egyidejűleg adták ki kerületük jellegzetes népi ételeinek receptjeit. Óbudán a kiadást vállaló Óbudai Múzeum az „Isten veletek ti boldog Vendélinek! – az óbudai vendéglátás aranykora” című, 2011 márciusában megnyitott időszakos kiállítása alkalmából jelentette meg *Horváth Péter: Vendéglátás Óbudán – Gasztronómiai kalandozás receptekkel* című kis kötetét. A XVII. kerületben szintén 2011-ben magánkiadásban jelent meg *Ádám Ferenc – Barna Andor – Burger Erzsébet – Hó-*

Gasztronómiai kalandozások

Rákosmente és Óbuda kedvelt ízei

dos Mária: Rákosmente Szakácskönyve című könyve. Igaz utóbbi már második kiadás, első alkalommal 2007-ben került az olvasók kezébe. Utóbbi újjalagos kiadása jól érzékelteti, hogy milyen nagy lakossági igény van e terület megismerésére.

Mi a közös ezekben a könyvekben?

Mindkettő bevezető tanulmánnyal indul! Óbudán egy

vendéglátás-történeti áttekintésben ismertetik a római kor, a középkor, a Zichy-uradalom, az újkor és a 20. század vendéglátását. Rákosmentén inkább néprajzi megközelítést alkalmaztak: Rákoskeresztúr ünnepi és hétköznapi étkezési szokásait, a kiemelkedő események (kukoricafosztás, szüret, tollfosztás, disznóvágás), az egyházi és családi ünnepek

folyamatát/ételsorait, a katolikus és a zsidó közösség hétköznapi és vasárnapi étkezési szokásait bemutató.

Mindkét kiadvány törzsan anyaga a szakácsművészet teljes skáláját felöleli, aprólékosan közölt receptekkel. Az óbudaiban magyar, sváb, tót, zsidó ételekkel, a rákosmentiben német, szlovák, magyar, zsidó ételekkel és italokkal találkozhatunk. Utóbbiban a receptközlők nevét is feltüntetik.

Kontárkodó szakácsként több hétre elegendő receptet találtam én ezekben, ezért a kulináris élvezeteket szeretőknak csak ajánlani tudom az egykor soknemzetiségű Budapest ízeinek e könyvekből való megismerését.

G.T.

Emléktábla avatása

Nagytétényi Polgári Kör

A XXII. kerületi Nagytétényi út 259. számú épület falán február 19-én a Nagytétényi Polgári Kör és az iskola végzett diákjai egy néhai kiváló pedagógusnak, Pentz Endre igazgatónak, születése 100. évében állítottak emléktáblát.

Ebben az épületben működött 1935 és 1945 között a Nagytétényi Társulati Koedukációs Polgári Fiú- és Lányiskola, amelynek igazgatójáról, Pentz Endréről *Dindi István* történelemtanár emlékezett meg avató beszédében.

Felelős szerkesztő: Gábrriel Tibor
Szerkesztőbizottság:

Breinich Gábor, Buda Attila, Róbert Péter, Sándor P.Tibor, Sipos András.

Alapította a Budapesti Honismereti Társaság és a Budapesti Történeti Múzeum.

Kiadja a Budapesti Honismereti Társaság

(1043 Budapest, Berda József u. 48., tel.: 370-0652,

e-mail: bpht@upcmail.hu, internetes változat: www.bpht.hu)

Nyomás: Kolofon Kft., ISSN 1418-4273

Ingyenes lapunk kereskedelmi forgalomba nem kerül, megtalálható a budapesti kerületek múzeumaiban, helytörténeti gyűjteményeiben, a Budapesti Történeti Múzeumban, Budapest Főváros Levéltárában, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kerületi fiókjában és a Budapesti História előadóestjein. A Nemzeti Kulturális Alap támogatásával készült kiadványunk.

